

ad auxilia actualia respondentia fini proprio singulorum sacramentorum. *Gratia sacramentalis* itaque nihil est aliud quam ipsa gratia sanctificans collata per sacramentum cum peculiari respectu et ordine ad auxilia actualia, qui ordo gratiae constituitur vi ipsius sacramenti suscepti. Suarez disp. VII. sect. 3; Vasquez disp. 131. c. 7; Lugo disp. IV. sect. 3.

CAPUT IV.

DE CHARACTERE SACRAMENTALI.

THESIS XII.

Veritas characterum sacramentalium demonstratur ex verbo Dei revelato.

« Praeter effectum gratiae omnibus sacramentis communem, esse alterum tribus proprium, quae characterem imprimunt in anima h. e. signum quoddam spirituale et indeleibile, doctrina est, cuius origo apostolica demonstratur tum ex nota universalitatis et consensionis plane constantis pluribus saltem saeculis, antequam prima Novatorum negatio audiretur, tum ex continua serie testificationis in Ecclesia occidentali et orientali usque ad aetatem apostolicam nunc generalioribus nunc distinctioribus lineamentis consignatae. »

I. Universitatem et consensionem, ut loquitur Vincensius Lirinensis, seu universalem consensum in aliquam doctrinam tamquam dogma fidei et professionis catholicae esse criterium certum antiquitatis absolutae seu apostolicitatis doctrinae eiusdem, in tractatu de Traditione demonstratum est. Universalitas porro et consensio dupliciter se manifestat, ut idem docet Lirinensis Commonit. c. 4. et 28, « primum omnium generalibus, si qua sunt, universalis Concilii (vel universalis magistri Ecclesiae Romani Pontificis), tunc deinde si id minus est, multorum atque magnorum consentientibus sibi magistrorum sententiis. » Atqui doctrina de sacramentis imprimentibus characterem in primis diu ante exortam haeresim et controversiam saec. XVI. supponitur a Pontificibus ut doctrina indubitata Ecclesiae. Ita de charactere sacramentali tamquam de re in confessio apud omnes loquuntur Innocentius III, cap. *Maiores* (1)

(1) Interrogabat Archiepiscopus Arelatensis: « utrum dormientibus et amentibus sacramenti saltem character in baptimate imprimatur? »

(Decretal. l. 3. tit. 42. c. 3.), Gregorius IX. cap. *Consultationi* (l. 1. tit. 11. c. 16.); tum idem dogma in Conc. Florentino diserte declaratur (Decret. pro Armenis), in Conc. Trident. solemniter definitur (sess. VII. can. 9; sess. XXIII. cap. 4. et can. 4.).

Hanc ultimam definitionem non fuisse aliud quam authenticam et solemnem sanctionem professionis catholicae ex pluribus saltem iam saeculis in universa Ecclesia obtinentis, praeterea demonstratur ex constanti et plenissimo consensu omnium Doctorum scholae in eandem doctrinam velut ecclesiasticam et catholicam inde a saec. XII, ex quo tempore scholae theologicae inclarescere cooperunt. Quamvis enim controversia aliqua in scholis esset de natura characterum sacramentalium, eo tamen evidentior est universalis consensus citra controversiam in ipsam characteris veritatem et existentiam. « Characterem in sacramentis quibusdam imprimi, ait s. Thomas, *omnes moderni confitentur*; sed in modo ponendi ipsum in anima partim differunt et partim convenient » s. Thom. dist. 4. q. 1. a. 1. Imo illi ipsi, qui hoc doctrinae caput neque ex Scripturis neque ex Patrum testimoniis satis demonstrare posse sibi videbantur, Scotus 4. dist. 6; Gabriel Biel 4. dist. 4. q. 2; dist. 6. q. 2. a. 3. dub. 1; paulo serius Caietanus 3. q. 63. a. 1; illud tamen diserte agnoscunt esse in universalis professione ecclesiastica, et ideo propter auctoritatem Eccl-

Responsio Pontificis est: qui est invitus non absolute sed secundum quid, « talis sicut et is qui flete ad baptismum accedit, characterem suscipit christianitatis impressum. » Amentes et dormientes porro, qui prius cum essent sui compotes, erant inviti, « si fuerint sic immersi, characterem non suscipiunt sacramenti; secus autem si prius catechumeni exstisset et habuissent propositum baptizari.... Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariae non invenit obsistentem » (cf. supra th. VI. n. I.). Evidens est tam Episcopum interrogantem quam Pontificem respondendo supponere doctrinam de characteris impressione, ubi baptismus est validus, velut extra dubitationem et omnibus notissimam. Evidens est ergo absurditas calumniae Protestantum, quando ab hac decretali epistola Innocentii III originem novae doctrinae de charactere repetendam esse dicebant, simili acumine, ac quando institutionem confessionis repetebant ex pracepto confessionis saltem annuae.

siae credendum, ut Scotus suam disputationem concludit. (De auctoritate consensus scholarum, quatenus ex eo consensus Ecclesiae et traditio apostolica cognosci possit, vide tract. de Traditione th. XVII.)

Ergo doctrina proposita, saltem diu antequam Wicleffi et Protestantium negatio audiretur, in explicita erat professione et manifesta praedicatione ecclesiastica universali. Haec autem clarissima et tutissima nota apostolicitatis doctrinae tum theoretice semper ab ipsis Patribus est proposita, tum practice oboris controversiis semper agnita (tract. de Traditione th. VIII.).

Ex his duo consequuntur. a) Etiamsi in monumentis, quae supersunt ex antiquitate, ante XII saeculum explicita professio et clara doctrina de characteribus sacramentalibus non reperiatur; non ideo destitueremur theologica demonstratione, hoc dogma in apostolica revelatione obiective contineri. Reputandum enim animo esset, praeter monumenta scripta aliud esse illudque princeps organon ex Christi institutione ad custodiendum et propagandum depositum fidei, perpetuum scilicet semperque vivum magisterium successionis apostolicae; insuperque admittendum esse in ipsa successione apostolica charisma doctoratus, ut sub assistentia et directione Spiritus Sancti, quae in revelatione continentur implicita, explicentur; quae in propositione sunt minus diserta, praedicentur instantius; quae sunt ambigua, definiantur strictius (tract. de Trad. th. XXV.). Infertur b) ex dictis, si quae forte in Scriptura et in ceteris antiquitatis christiana monumentis ad hoc doctrinae caput pertinentia per se videantur ambigua et minus luculenta, eorum interpretationem dirigendam esse ad normam catholici intellectus, ut hic in explicatione et post explicationem distinctiorem dogmatis sese manifestavit (Vincent. Lirinens. c. 28-32).

II. Ut tum scientiae theologicae ad distinctiorem intellectum fundamentorum fidei tum exigentiae polemicae ad abundatiorem defensionem dogmatis directe satisfiat, necesse est prosequi continuationem doctrinae per successum seriem in antiquitate christiana, et modum inquirere,

quo hoc dogma inde a priscis Ecclesiae saeculis in praedicatione ecclesiastica fuerit propositum; ita enim ex ipsis fontibus compertam habebimus traditionem doctrinae in posterioribus Conciliis definitae, hasque definitiones non novitatem contra antiquitatem, sed antiquitatis explicacionem esse, distinctius intelligemus, dum « quod fide Patrum satum est, hoc idem filiorum industria excultum est et observatum » (Lirinens. c. 30.).

Considerabimus doctrinam, ut explicata est in defensione dogmatis catholici et oppugnatione haereseos saeculo V. contra Donatistas; tum ut citra scopum polemicum proponi et inculcari solebat a Patribus saeculi IV; ac denique ut horum explicatio cohaeret cum sententia Patrum antecedentium inde ab aetate apostolica et cum doctrina Scripturarum sacrarum.

I^o. Ex Conciliorum definitionibus (Constantinopol. I. can. 7; Sardicens. can. 48; Africani can. 68.), ex Patrum testimentiis, ex factis historiae ecclesiasticae certo constat et hic sine distincta probatione assumimus, semper et ubique inde ab apostolicis temporibus creditum fuisse, tria sacramenta Baptismum, Chrisma, Ordinem semel collata ita « haerere » (quae est Augustini locutio e. g. contr. ep. Parmen. l. II. c. 13.), ut iterum conferri nequeant. Neque ipsi rebaptizantes Episcopi Africani aut postea Donatistae huius dogmatis traditionem apostolicam negabant, si veritas per se spectetur et praecisa ab intestina ratione, cur ea sacramenta repeti nequeant. Eorum scilicet sententia non erat, sacramenta haec tria valide ab haereticis collata iterum esse conferenda redeuntibus ad Ecclesiam; sed ea putabant ab haereticis valide administrari non posse, et ideo a legitimis ministris Ecclesiae non utique repetenda sed primum conferenda esse. Ratio autem huius doctrinae saltem non levissima haec erat, ut appareat ex scriptis s. Cypriani et ex libris s. Augustini adversus Donatistas, quod non distinguerent duplum effectum nominatim baptismi, vel certe non ita distinguerent, ut effectus aliquis habendus sit prorsus independens a dispositione, et a collatione gratiae Spiritus Sancti. Cum ergo sciens volensque

baptizatus in haeresi aut schismate Spiritum Sanctum non recipiat, nullum effectum sacramenti nec ipsum sacramentum extra Ecclesiam aut dari posse aut recipi putabant. Ita docebat Cyprianus, ad quem appellabant Donatistae: « Ecclesiam et Spiritum et baptismum ab invicem non posse separari, et ideo qui ab Ecclesia separati sunt et a Spiritu Sancto, etiam a baptismo intelligi separatos » apud Augustin. de Baptism. l. V. n. 33.

Hinc necesse habuit Augustinus, qui in consensu cum ceteris pastoribus Ecclesiae et nomine ceterorum dogma catholicum adversus Donatistas defendebat, doctrinam traditam de non repetendis sacramentis explicatius exhibere. Distinguendum ergo esse docet *effectum gratiae* Spiritus Sancti, quae non potest esse nisi in bonis, et effectum alium collatum per sacramentum ac *permanentem etiam in malis*. « Spiritum Sanctum sicut habent filii dilecti, non habent filii maligni, et tamen baptismum habent. Nam Spiritus Sanctus disciplinae fugiet fictum, nec tamen eum fugiet baptismus. Itaque potest baptismus esse, et unde se aufert Spiritus Sanctus... Induunt homines Christum aliquando usque ad sacramenti perceptionem, aliquando et usque ad vitae sanctificationem; atque illud primum et bonis et malis potest esse commune, hoc autem alterum proprium est bonorum et piorum. » Unde si Donatistae insistant, Spiritum Sanctum non posse separari a suscepto baptismo, respondet s. Doctor iterum distinguendo donum sanctificans et charisma aliud, quod potest esse sine gratia sanctificante. « Quapropter si baptismus esse sine Spiritu non potest, habent et Spiritum haeretici, sed ad perniciem non ad salutem sicut habuit Saul... si autem non habent avari Spiritum Dei et tamen habent baptismus, potest esse sine Spiritu (sanctificante actu) baptismus » s. August. ibid.

Patet igitur, statum quaestionis in tota illa controversia hunc fuisse, quod adversarii concederent quidem traditionem apostolicam de non repetendis sacramentis, quae in quaestionem veniebant; sed simul contendenter, ritum sacramentalem etiam adhibitum iuxta formam a Christo institutam nihil conferre et non valere extra veram Eccle-

siam; catholici contra agnoscerent una cum illa traditione de horum sacramentorum unicitate etiam traditum fundamentum, quod haec sacramenta, ubicumque servatis ritibus conferantur, habeant aliquem *effectum in initiatis independentem a gratia*, perpetuo haerentem ac indelebilem, qui maneat etiam in fugitivis a Deo et ab Ecclesia. Declarant autem id, quod manet et haeret, esse *sigillum, signum, characterem* (utique spirituale) *impressum* h. e. qui afficiat ipsam animam, et quo maneat homo *specialiter consecratus* et tamquam ovis, miles, minister perpetuo obligatus pastori et imperatori Christo. Ergo non simpliciter tantum doctrinam, quod haec sacramenta repeti nequeant, sed eius doctrinae etiam propriam rationem acceperunt custodes depositi, hancque in illa implicite contineri intellexerunt fidei doctores, et in controversia cum haereticis satis explicuerunt; rationem scilicet esse, quod haec sacramenta *perpetuo haereant in aliquo suo effectu*, qui effectus sit spirituale sigillum ad ontologicam hominis consecrationem distinctam et independentem a gratia. In sacramentis ergo, quorum repetitio ex apostolica traditione negabatur, etiam impressio characteris pari modo saeculo V. agnoscebatur et credebatur tamquam doctrina apostolica.

Reliquum est, ut testimoniis demonstremus, revera hanc, quam exposuimus, fuisse saeculo V. catholicam professionem. Qua in re fere unius Augustini auctoritas potest sufficere ad intelligendam doctrinam communem, spectata tum indole controversiae quae fidei erat, tum auctoritate s. Doctoris, qua immediate nomine Ecclesiae Africanae, mediate nomine Ecclesiae totius pro causa catholica decertabat. (Cf. tract. de Trad. th. XIV.).

Itaque a) ad demonstrandum, effectum aliquem esse baptismi perpetuo haerentem et independentem a gratia sanctificante, generatim distinguit Augustinus tria: *sacramentum, operationem Spiritus seu effectum et charisma commune bonis et malis, effectum gratiae* qui non nisi in bonis esse potest. « Cum ergo sit aliud sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit; aliud *operatio Spiritus*, quae in malis etiam hominibus fieri solet, sicut Saul

habuit prophetiam; aliud *operatio eiusdem Spiritus, quam nisi boni habere non possunt*, sicut est finis praecepti charitas... quodlibet haeretici et schismatici accipiant, charitas quae cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est catholicae unitatis et pacis » de Bapt. l. III. n. 21. (Cf. dicta paulo ante ex l. V. n. 33.)

b) Sacraenta haec semel accepta semper *habentur, haerent, insunt, manent, sunt in homine*, idque in hominibus malis, in haereticis non minus quam in bonis, « ad salutem bene utentium, ad perniciem male utentium » de Baptism. l. III. n. 15. Evidenter non possunt haec intelligi de sacramento externo visibili, quod constans actione transeunte « fit et transit, » (ut loquitur Augustinus cont. Faust. XIX. c. 16.). Nec possunt intelligi de externa solum denominatione, quod scilicet semper verum maneat, hominem fuisse baptizatum, confirmatum chrismate, ordinatum; nam in primis locutiones ipsae manifesto exprimunt aliquid, quod *manet et inest et inhaeret in homine*. Praeterea Augustinus haec sacramenta, quatenus manent et haerent et insunt atque ideo repeti nequeunt, distinguit a sacramentis, quae sanctificant quidem, sed non haerent et non manent in homine. Hoc sensu in sacramento poenitentiae, quo peccatores et redeuntes ab haeresi reconciliantur, considerat sacramentalem actionem transeuntem impositionis manuum cum oratione (forma absolutionis), et eam opponit sacramento semper haerenti baptismatis. « Manuum autem impositionis non sicut baptismus repeti non potest. Quid enim est aliud nisi oratio super homines » (i. e. sacramentum transiens, et non sicut baptismus perpetuo haerens) ? de Baptism. l. III. n. 21. At denominatio illa externa, quod semper verum manet, hominem suscepisse sacramentum e. g. reconciliationis, non minus obtinet in omnibus sacramentis. Illud haerens ergo longe aliud est, aliquis scilicet *realis indelebilis effectus sacramenti visibilis*, cuius ratione dicitur et est *sacramentum manens*. Inculcatur autem ac repetitur ab Augustino haec doctrina instar principii tam assidue adversus Donatistas, ut nihil opus sit ad singula testimonia appellare. Speciminis gratia recitabo aliqua. « Nec

tamen sacramentum baptismatis, quod *in eis* (peccatoribus) est, nihil est... Si resipiscant et redeant, salus eis, quae recesserat, reddit; baptisma vero, *quia non recesserat*, non reddit... Baptismus Christi *in utrisque agnoscendus* (in peccatoribus intra Ecclesiam et in haereticis foris) et in nullis improbandus; sive antequam convertantur, quamvis eis nihil prosit, sive cum convertuntur, ut prosit » de Bapt. l. VI. n. 23. « Si non esset baptisma unum et verum nisi in Ecclesia, non utique esset *in eis*, qui ab unitate descendunt. Est autem *in eis*; nam id non recipiunt redeuntes, non ob aliud, nisi *quia non amiserant* recedentes... Venientibus ad catholicam pacem prodesse incipiunt, *quae foris inerant*, sed non proderant » ibid. n. 14. Invidi et haeretici « *habent sacramenta Christi*; iniqui sunt, sed Christi *in se* sacramentum, quod ad ipsum attinet, sua iniquitate non violent » ibid. n. 50. 52. « An forte minus *haerent sacramenta christiana* quam corporalis haec nota (militi impressa), cum videamus nec apostatas carere baptismate, quibus utique per poenitentiam redeuntibus non restituitur, et ideo *amitti non posse iudicatur?* » contr. epist. Parm. l. II. n. 29. « Sacramentum chrismatis... in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus; sed potest esse et *in hominibus pessimis*, in operibus carnis vitam consumentibus et regnum coelorum non possessuris » contr. litt. Petil. l. II. n. 239. Episcopi redeuntes ex schismate non rursus ordinati sunt, « *sed sicut baptismus in eis ita ordinatio mansit integra*, quia in praecisione fuerat vitium, quod unitatis pace correctum est, non in sacramentis, quae, ubicumque sunt, ipsa sunt. Et cum expedire hoc iudicatur Ecclesiae, ut praepositi eorum venientes ad catholicam societatem honores suos ibi non administrent, *non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed manent super eos*. Ideoque non eis in populo manus imponitur (non recipiunt poenitentiam inter laicos), ne non homini sed *ipsi sacramento fiat iniuria?* » contr. epist. Parm. l. II. n. 28. Quae verbis paene iisdem repetit de Bapt. l. I. n. 2, ubi conferens utrumque manens sacramentum baptismi et Ordinis: « *nulli, inquit, sacramento iniuria facienda est;*

si discedit a malis, utrumque discedit; si permanet in malis, utrumque permanet.

c) *Hoc permanens, haerens, inexistentia in homine semel rite baptizato, chrismate confirmato, ordinato, declarat Augustinus consistere in ontologica aliqua hominis consecratione, quae deleri et amitti amplius non potest; proindeque a gratia sanctificante distincta est et separabilis, ut recipi et manere possit consecratio, etiam gratiā propter obicem non receptā vel per peccatum iterum amissā.* « Utrumque sacramentum est (baptismus et Ordo) et quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur; ideoque in catholica utrumque non licet iterari » contr. ep. Parm. II. n. 28. Revera hac consecratione intelligendum esse characterem sacramentalem, Seripandus in Concilio Tridentino probavit loco clarissimo ex Augustini ep. 98. n. 5. ad Bonifac. (vide Pallavicin. Hist. Conc. Trid. l. IX. c. 5.). « Christiani baptismi sacramentum, ait ibi Augustinus, etiam apud haereticos valet et sufficit ad consecrationem, quamvis ad vitae aeternaē participationem non sufficiat; quae consecratio reum quidem facit haereticum extra Domini gregem habentem characterem, corrigendum tamen admonet sana doctrina, non iterum similiter consecrandum » (1).

d) *Hoc ipsum manens et haerens sacramenti, quod consecrat et obsignat initiatos, licet utique spiritale sit, conferre tamen solet Augustinus analogice cum signo corporeo, cum signo circumcisionis, cum signatione monetae regiae, cum nota ovibus, cum charactere militibus impresso; et propter analogiam ipsum illud impositum ac manens spiritale signum appellat characterem regis ac imperatoris Christi usu tam frequenti, ut iam diu in modo loquendi ecclesiastico hoc evaserit proprium nomen. Habet testimonium modo citatum ep. 98. n. 5; praeterea lege contr. ep.*

(1) Eodem fere modo auctor serm. de ablut. pedum (in Append. Opp. Cypriani) Baptismum, Chrisma, Ordinem repetere nefas esse docet, « quia contumelia esset Spiritus Sancti, si evacuari posset, quod ille sanctificat; vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille semel statuit et confirmat. »

Parmen. l. II. n. 29; de Baptism. l. VI. n. 1; contr. Crescon. l. I. n. 35. 36; serm. ad pleb. Caesareens. n. 2. 4; in Ev. Io. tract. VI. n. 16; in 1. Io. tract. V. n. 6. « Satis eluxit, inquit, pastoribus Ecclesiae catholicae toto orbe diffusae, per quos postea plenaria Concilii auctoritate originalis consuetudo firmata est, etiam ovem, quae foris errabat et dominicum characterem a fallacibus depraedatoribus suis foris acceperat, venientem ad christianaē unitatis salutem... a vulnere sanari, characterem tamen in ea dominicum agnoscit potius quam improbari » de Baptism. l. c. « Ovis es, ait Donatistae, de grege Domini mei, cum signo errasti; ideo quaero magis, quia ipsum signum habes... Nescis, quia desertor de charactere damnatur, de quo militans honoratur? Ideo te quaero, ut non pereas cum signo... Hoc enim signum salutis extra tibi inesse potest, prodesse non potest » ad pleb. Caesar. n. 4. « Quod accepisti approbo, quia foris accepisti improbo... character est regis mei, non ero sacrificatus; corrigo desertorem, non immuto characterem » in Ev. Io. l. c. « Ecce accepit sacramentum nativitatis homo baptizatus; sacramentum habet, et magnum sacramentum, divinum, sanctum, ineffabile... Attendant tamen in cor... videat, si habet charitatem... Si autem non habet, characterem quidem impositum habet, sed desertor vagatur » in 1. Io. loc. cit.

Advertatur autem, ab Augustino ubique appellari in sua defensione ad communem consuetudinem in catholica, ad sanam doctrinam, ad sensum pastorum Ecclesiae catholicae toto orbe diffusae. Sine ullo ergo dubio non solam Augustinus docuit, sed in catholica Ecclesia reperit una cum dogmate de non iterandis tribus hisce sacramentis etiam traditam huius unitatis rationem; quod scilicet sacramenta eadem semel accepta in aliquo suo effectu perpetuo haereant, maneant, insint. Hic vero effectus evidenter declaratur esse aliiquid ontologicum, distinctum a sacramento transeunte, a gratia amissibili, a fide quae non est in haereticis; et describitur tamquam signum quoddam spirituale indeleibile, quo homo initiatus speciale habeat consecrationem et relationem ad Christum pastorem et re-